

Urten anført i farmakopeen 1772,35 som vildtvoksende på Lolland og Falster.

LITTERATUR: (1) 697 1648,88; (2) 161 1906/23: 1240.

POESI

En vogn med tvende duer ved · du bag dit skjul fremviser: · men kun enfoldig dårlighed · som venusvogn du priser *J. H. Smidth* (1). Forunderligste syn, mit sind har set: · af kornblå duer trukket fragtes gift · til himlen i en billedskøn karet *Johs. Boolsen* (2), den blå venusvogn, i hvilken bierne kører højsommeren imøde. – Bien ager i venusvogn · belæsset med liflig honning *Hans Hartvig Seedorff* (3).

LITTERATUR: (1) 842 68 (1823); (2) 88 30; (3) 821j 14; 821b 57.

Erantis, *Eranthis hyemalis*

Et basalt, langstilket, skjoldformet og snitdelt blad udgår som stænglen med den enlige gule blomst og det grønne ligeledes snitdelte svøbblad fra en underjordisk knold; alm. i haver og ofte forvildet.

Erantis 1899ff, som botanisk slægtsnavn ældre: *vintermunke* og *gul munke* 1648, Falster o. 1870, om navnet munke se blåmunke bd. 4; *vinterblomme* 1821ff, *giftmunke* Falster o. 1870, *forårsblomst* 1876, *gyldenthoved* 1911, *vårblomst* 1914, *præstekrave* 1915 vel på grund af svøbbladene bag blomsten, sml. okseøje bd. 4, *erosblomst*, *-fakkel* 1915 er en fri oversættelse af slægtsnavnet, som betyder 'forårsblomst'; *gule gækker* Als, *morgenfrue* Møn, *februarlilje* Bornholm.

LITTERATUR: 689 1,543f.

»For sine dejlige blomsters skyld og fordi den så tidligt kommer frem, bliver den meget elsket og dyrket«, men da planten er giftig, må folk, der har den i haven, vogte sig for at bruge den ind- eller udvortes som medikament, og »nøjes med den lyst, som de kan have af dens blomsters tidlige fremkomst og dejlighed« (1648; 1). *Erantis* var pastor Aage Falk Hansens yndlingsblomst.

Når blomsten åbner sig, bliver det godt vejr (Salling; 3).

LITTERATUR: (1) 697 1; (2) 65 21/3 1948; (3) 161 1906/23; 2474.

PROSA OG POESI

Erantis krummer nakken for at stemme sig op gennem den hårde jordskorpe; den ligner en kullemp, der løfter en sæk. Snart vil den også lege tit-tit med den gyldne sol *Knud Hee Andersen* (1); små buttede *erantis* ... har vovet sig frem; de ligner med deres gule blomsterhoveder over de brede, runde bladkraver en klynge lys-hårede småbørn, sådan som *Kate Greenaway* malede dem ... gullokkede blomsterbørn *Knud Poulsen* (2). De små klynger smilende *erantis* derude under pæretreter er så ligetil og så håndgribelige som yngste pigehold på en danseskole, små hjulbenede troldre i deres fineste puds, og med runde hoveder ligesom for tunge til de

Erantis.
Simon Paulli:
Flora Danica,
1648.

tynde halse med korallerne og margrethekorsene ... disse bitte, buttede og saftfyldte erantis-børn [står] derude i sneen og griner lige så fornøjet og hele som i går *Hans von Folsach* (3). Erantis, små englehoveder i grønne kraver *Ole Vinding* (4); stjernens lille søster bredte sit grønne skørt ud og nejede *Martin A. Hansen* (5). Ansigterne på de gule erantis var ikke engang dækket af snelaget, men stod og glanede *Mogens Lorentzen* (6).

Der kommer erantis frem i bedene, her og der og alle vegne; som flokke af blomsterkyllinger, lige udrugede og kulrede af at se dagen; de første pletter af en kommende tids solskin *Mogens Lorentzen* (7). Erantis står som gule æggeblommer tæt over jorden, og i de varme middags-timer lukker de hele deres lille ansigt op til ét stort og veltilfreds grin mod solen *Knud Hee Andersen* (8), den lille erantis slog skærmende ud sin gule parasol *Svend Fleuron* (9).

Gule erantis, hvis blomster · er som forundrede barneansigter *Børge Houmann* (10). Erantis de uovervindelige, · der er som et barns allerlyseste latter, · hilst af jublende støre *Olaf Andersen* (11), lig muntre børn med sommerglød på kind · sprang op med smil af jordens bløde gemme. · Erantis! håbets barn! *A. J. Gejlager* (12); den buser på som et børnekuld, · gør intet aner om tid og sted. · Dens latter triller med sommerguld · før sne er sunket som vand i muld *Helge Rode* (13). En lille gulloklet jente · i hvideste brude-skrud *David Monies* (14), gul er sommerkjolen · syet med solskinstråd, · spolet af varme fra solen. · Disen glitrer duggetvåd, · skør som silke, blank og klar. · Ingen bedre kjole jeg bar. *Alex Garff* (15). Erantis krøb leende frem · og åbned deres ungpigeøjne på klem *Thorvil Barfod* (16). Den breder sig, strømmer i overmod · denne gyldne flod! · Det er som den gladeste pludren og leen · trods snavset og sneen *Kai Flor* (17). Et helt bed frække erantis *Grete Bendix* (18). Erantis dukker op · med sin blommegule top · og sin lune, grønne krave *Jørgen Voeler* (19), gyldenhoved, blød og rund · med den fine, grønne krave · står du dog så frydefuld, · ret som solen såede guld; · lille, søde gyldenhoved. · hold nu, hvad du loved. *Vilhelm Gregersen* (20) – og løfter sejrende sit kuglelym · imellem halvtøet is og solbagt bakke *Valdemar Rørdam* (21), små lysegule kugler · i klynger og i pletter, · små trofaste erantis på grønne blad-asjetter ... · lidt smør, der blev til rest fra · det store kolde bord (22).

Gul erantis! Gyldne dråber · drysset over fros-sen jord *Lauritz Larsen* (23). Havebedet pakker

ud · de små erantiskurve *Viggo Stuckenber* (24), de første, spæde blomsterkuld, · det første lyse glimt af grønt og guld *Carl Dumreicher* (25). Alt bræmmer erantis så gylden og gul · de bed, hvori dødskulden ruger; · du modige blomst, der af snedyngens skjul · er lys for vort håb nogle uger *Lauritz Larsen* (26). Erindringen om dine elskovsgaver, · de glæder, som dit søde legem skænked, · er som den solild, små erantis stænked · i ellers sorte, vinterøde haver *Harald Herdal* (27).

Edvin Frandsen, Erantis (28); Arnold Hending (29); N. P. Jensen, Erantis (30); Lauritz Larsen, Erantis bag Hækken (26); Valdemar Rørdam, Vårblomme (21).

LITTERATUR: (1) 23b 18; (2) 730b 18; (3) 65 30/3 1965; (4) 979 53; (5) 333 25; (6) 556d 40; (7) 556 9; (8) 23b 45; (9) 237 25; (10) 404b 9; (11) 27f 44; (12) 297b 17; (13) 417 1913,359; (14) 606 53; (15) 295c 58f; (16) 48 15; (17) 65 16/4 1941; (18) 58b 10; (19) 983 9; (20) 307d 12; (21) 789q 15; (22) 635 12/3 1948; (23) 529 17; (24) 868c 192; (25) 206 20; (26) 529c 32; (27) 370b 105; (28) 260 28; (29) 367b 15; (30) 434 14f.

Nyserod og Juleroser, *Helleborus*

Bladene er hånddelte og læderagtige, fem store bærerblade omslutter mange små kræmmerhus-formede kronblade.

Stauden med de smukke, ofte hængende blomster, som alt efter arten er grønne, rødlige eller hvide, blev allerede for 300 år siden dyrket i haverne, først som læge- og senere som pryd- plante (1).

GRØN NYSEKROD 1798ff, *Helleborus viridis*: *lungert*, -rod Fyn o. 1870–1912, grøn *juleroser* 1905 ff, *pestrod* 1923ff, Sønderjylland, Ærø, *pestilens* Langeland 1929, *klosterlilje* Odense, vel forhen dyrket i klosterhaver, *juleklokke* SFyn; andre navne har planten fælles med

JULEROSE o. 1845 ff, *Helleborus niger*, efter blomstringstiden; i urtebøgerne er arten ofte blandet sammen med Foldblad (*Veratrum*): *tung* o. 1300 til slutningen af 1400-t, med uvis oprindelse; *skafonie* slutningen af 1400-t–1596 oprindelig til anden plante med samme medicinske anvendelse; *kristurt* og *nysekrod* begyndelsen af 1500-t–1664; *nyseurt* 1533–1769, roden blev brugt til nysepulver jf. *prusteurt* 1594–1769; *ulvekrud* 1596, et pulver af roden kunne dræbe ulve; *vrangkrud* 1600-t ff, Sønderjylland